



BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET



**Inspiration til arbejdet med sprog
i 1.-9. klasse**
Frivilligt materiale

November 2019

Indhold

Introduktion	3
Om inspirationskataloget	3
Sprogprøvernes udgangspunkt	5
Sprogsyn	5
Dansk som andetsprog i fagene	6
Kollaborative arbejdsformer	6
EksPLICIT undervisning	6
Inddragelse af elevernes modersmål	7
Sprogprøvernes indhold	9
Læsning	10
Skrivning	10
Lytning	10
Tale	10
Forslag til sprogudviklende aktiviteter	12

Introduktion

Inspirationskataloget indeholder konkrete forslag til, hvordan man på baggrund af elevens resultater i spromprøven kan udvikle en sprogbasert undervisning med udgangspunkt i kompetenceområderne i Fælles Mål.

Et grundlæggende sprogligt niveau er nødvendigt for at kunne følge med i og deltage i undervisningen i grundskolen. Et utilstrækkeligt eller manglende sprog kan derfor betyde, at eleven ikke opnår tilstrækkelige faglige kompetencer og dermed heller ikke deltagelsesmuligheder i det faglige fællesskab.

Der skal derfor gennemføres sprogpøver på grundskoler, hvor mere end 30 pct. af eleverne er bosat i udsatte boligområder. Formålet med sprogpøven i 1.-9. klasse er at afdække elevernes sproglige kompetencer med henblik på at vurdere, hvorvidt disse er tilstrækkelige til, at eleven ikke længere behøver at modtage undervisning i dansk som andetsprog supplerende. Hvis eleven ikke vurderes sprogpørat, skal han eller hun fortsætte med undervisning i dansk som andetsprog supplerende.

Om inspirationskataloget

Dette inspirationskatalog har til formål at inspirere dansk som andetsproglæreren og de lærere, der har to- eller flersprogede elever i klassen, som ikke er vurderet sprogpørate, eller som på enkelte vurderingsområder i sprogpøven ikke er på det forventede niveau.

Kataloget giver forslag til, hvordan læreren på baggrund af elevens resultater i sprogpøven kan udvikle en sprogbasert undervisning med udgangspunkt i kompetenceområderne i Fælles Mål i dansk som andetsprog supplerende.

Indledningsvist beskrives sprogpøvernes faglige og teoretiske baggrund, da det har betydning for den måde, hvorpå aktiviteterne i kataloget er konstrueret. Her introduceres de vigtigste begreber og de særlige opmærksomhedspunkter, man som lærer må være bevidst om, når man har tosprogede elever i klassen.

Herefter gives idéer til de enkelte vurderingsområder inden for de fire kompetenceområder. Hvis en elev fx ikke er på det forventede niveau i kompetenceområdet Lytning indenfor kommunikation, gives konkrete eksempler på, hvordan der i undervisningen kan arbejdes med elevens sproglige kompetencer inden for dette område. Under hvert kompetenceområde gives der også forslag til læremidler, ressourcer og forslag til faglitteratur til læreren.

Sprogprøvernes teoretiske og faglige udgangspunkt

Sprogprøvernes udgangspunkt

Sprogprøverne bygger på en bred forståelse af begrebet literacy forstået som menneskets evne til at afkode, forstå og anvende tegn i den sociale praksis, hvori sprog altid indgår. Det involverer en integration af både tale, lytte, læse og skrive.

Sprogsyn

Sprogprøverne 1.-9. klasse bygger på en bred forståelse af begrebet literacy, som dels betegner elevens ressourcer og færdigheder i at afkode, forstå og anvende ytringer og tekster og dels dækker over literacy-kompetencer i bredere forstand. Dvs. evnen til aktivt at deltage i socialt meningsfulde fællesskaber og kulturelle sammenhænge, hvor læsning, skrivning og sprog indgår i multimodale tekster.

I en skolekontekst handler det altså om, hvordan mundtlige og skriftlige ytringer og tekster optræder i den sproglige kontekst, hvor fagtekster indgår. Med dette menes det mundtlige sprog i klasserummet og elevernes egen produktion af faglige tekster. Literacy dækker således over hele den samlede sproglige kompetence (lytte, læse, tale, skrive) som ligeværdige komponenter.

Det er elevens aktive deltagelse i sprogtilegnelsen, der er i centrum for prøverne. Prøvematerialet er derfor tilrettelagt med udgangspunkt i det kommunikative sprogtilegnessyn. Det er via sit behov for kommunikation, at eleven tilegner sig sproget. Dette knytter an til det funktionelle sprogsyn. Dvs. at det er det kommunikative behov, der har betydning for sprogbrug og struktur. Dette kendetegner også de aktiviteter og øvelser, der foreslås i dette inspirationskatalog, der netop bygger på et sådant sprogsyn. Udgangspunktet er, at sprog læres bedst i en autentisk kontekst, hvor eleven bruger sproget meningsfuldt.

Sprogprøverammerne indeholder tekster inden for det samme domæne (tema) og består af:

- Et billede som oplæg til en samtale, hvor elevens tale vurderes.
- En niveautilpasset læsetekst til afdækning af elevens læsekompetencer.
- En lyttetekst til afdækning af elevens lytteforståelse.

Til vurdering af elevens skriftsproglige kompetencer skriver eleven en tekst under prøven med udgangspunkt i det relevante domæne, fx sociale medier, sport eller dyreliv. De domæneopbyggede tekster betyder, at eleven kan anvende den viden, der opbygges undervejs. Prøven afspejler således den måde, hvorpå sproget bruges i de fleste situationer i hverdagen og i skolen. Her bruger man den viden, man får gennem sin kommunikation

med andre i en fremadrettet kommunikation. Eller med andre ord: Når vi taler sammen, bruger vi den viden, vi udvikler sammen i løbet af samtalen, til at tale videre med. Dette princip ligger også til grund for de aktiviteter, der er tilknyttet sprogrøverne.

Dansk som andetsprog i fagene

God undervisning for tosprogede (eller flersprogede) elever er ikke så meget anderledes end god undervisning for alle elever. Det er vigtigt, at alle elever mødes med høje og positive forventninger til, at de kan lære og udvikle sig. Tosprogede elever har ikke nødvendigvis faglige udfordringer, fordi de er tosprogede.

Faglæreren er en nøgleperson i udviklingen af elevernes sproglige kompetencer i faget. Ud over at kende til fagets kernestof, må faglæreren også kende til sit fags sprog og tekster. Hvert fag har sit eget ordforråd og særlige måde at bruge sproget på, ligesom det også har sine særlige tekster.

Derudover må læreren kende til metoder og strategier, der kan støtte elevernes sproglige udvikling i fagene. Det betyder, at læreren må arbejde sprogbaseret i sit fag, hvilket vil sige, at læreren underviser i sprog og fagligt indhold på samme tid.

På emu.dk kan man læse mere om de særlige opmærksomhedspunkter, der vil være, når man har tosprogede elever i klassen¹. Her findes også inspiration til sprogbaseret undervisning i de enkelte fag. I vidensnotatet "Sprog- og læsekompetencer hos tosprogede elever" kan der læses mere om de særlige opmærksomhedspunkter, man som lærer må være opmærksom på, når der er tosprogede elever i klassen².

Kollaborative arbejdsformer

Forskellige pædagogiske metoder har vist sig at have særlig positiv effekt for tosprogede elever². Det er vigtigt, at læreren planlægger arbejdsformer, der kræver, at eleverne taler sammen. Det er ikke nok at opfordre eleverne til at tale sammen, de skal have et reelt behov for at indgå i en samtale. Opgaver, der kræver samtale, indeholder ofte en informationskløft, hvor de forskellige deltagere i en gruppe sidder med forskellige eller ufuldstændige oplysninger, som i fællesskab skal samles.

Derudover vil metoder som fx Cooperative Learning (CL) give læreren nogle strukturer, der sikrer, at alle elever får produceret meningsfuldt sprog. CL er en grundlæggende betegnelse for en række aktiviteter, hvor eleverne arbejder sammen på baggrund af nogle bestemte principper og strukturer med henblik på øget læring. Samtidig sikrer strukturerne, at alle elever har mulighed for at deltage og komme til orde i undervisningen.

EksPLICIT undervisning

For at tosprogede elever har adgang til fagenes sprog og tekster, er det nødvendigt, at der undervises eksplicit i dette. Derfor er det helt afgørende, at læreren stilladserer og modellerer fagets sprog, aktiviteter og opgaver i undervisningen. I undervisningen udstyrer læreren eleven med støttende sproglige stilladser, som er nødvendige for elevens faglige udvikling og tilegnelse af fagsprog inden for et domæne.

¹ <https://emu.dk/grundskole/dansk-som-andetsprog/sproglig-udvikling>

² [Link til vidensnotat](#)

Et stillads defineres som noget midlertidigt, som eleven har brug for i en periode, indtil han eller hun kan løse opgaven på egen hånd. Stilladsning er altså en støtteforanstaltning, som ligger inden for elevens nærmeste udviklingszone, og som læreren benytter for at hjælpe eleven med at finde ud af, hvordan noget skal gøres. Ved at stilladsere undervisningen, kan man samtidig stille høje krav til eleverne, da man hele tiden sørger for, at de har den nødvendige støtte.

Genrepædagogikken er et eksempel på stilladsende undervisning, hvor læreren underviser i sprog og fagligt indhold på samme tid. Her modellerer læreren opgaveløsninger, der tydeligt og konkret viser, hvordan en opgave skal løses, fx at skrive en fysikrapport eller løse en matematisk opgave.

Inddragelse af elevernes modersmål

Et positivt fokus på sprog skaber opmærksomhed på de sprog, børnene mestrer, i stedet for de sprog, de ikke mestrer. I klasser med tosprogede elever kan man med fordel inddrage elevernes modersmål, fx gennem sprogsammenligninger. Her kan man tale om, hvad ordet hedder på elevens modersmål, hvordan man stiller spørgsmål, eller hvordan man konstruerer sætninger. Samtidig bliver eleverne bevidste om, at sprog er en ressource, som de kan bruge aktivt i tilegnelsen af dansk. I undervisningen anerkendes elevernes forskellige ressourcer, og det at have flere sprog med sig opfattes som noget positivt og ikke noget problematisk.

Sprogprøverne - og de medfølgende aktiviteter - bygger på Fælles Mål for dansk som andetsprog - supplerende, og de fire kompetenceområder foldes ud i næste afsnit: Sprogprøvernes indhold.

Sprogprøvernes indhold

Sprogprøvernes indhold

Sprogprøverne udgøres af 16 prøverammer, der udprøver eleven i henholdsvis tale, læsning, lytning og skrivning på et niveau, der er tilpasset elevens klassetrin.

Sprogprøven består af i alt 16 prøverammer - fire til hvert af de trin, som er beskrevet i Fælles Mål for dansk som andetsprog – supplerende. Hver prøveramme indeholder fire delprøver: En i tale, en i læsning, en i lytning og en i skrivning, hvilket svarer til kompetenceområderne i Fælles Mål.

Et nuanceret og varieret skolesprog bygger på udvikling af både det mundtlige og det skriftlige sprog, og i fagene skal der derfor i tilknytning til det faglige indhold arbejdes med de fire sprogfærdigheder: Lytte, samtale, læse og skrive.

Kompetence område	Efter 2. klassetrin	Efter 5. klassetrin	Efter 7. klassetrin	Efter 9. klassetrin
Læsning	Eleven kan læse og forstå enkle tekster	Eleven kan læse og forstå fiktive og ikke-fiktive tekster	Eleven kan læse og forstå tekster i forhold til genre og fag	Eleven kan læse, forstå og vurdere tekster i forhold til genre og fag
Skrivning	Eleven kan skrive enkle ord og sætninger som middel til kommunikation	Eleven kan skrive fiktive og ikke-fiktive tekster	Eleven kan skrive i forhold til genre og fag	Eleven kan skrive reflekteret i forhold til genre og fag
Lytning	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til enkelt talt dansk	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til varieret talt dansk	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til nuanceret talt dansk	Eleven kan lytte aktivt med forståelse til kompleks talt dansk
Tale	Eleven kan udtrykke sig i et enkelt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner	Eleven kan udtrykke sig i et tydeligt talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner	Eleven kan udtrykke sig i et varieret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner	Eleven kan udtrykke sig i et nuanceret talesprog afpasset efter situation, fag og samtalepartner

Læsning

Kompetenceområdet læsning handler om, at eleven har en funktionel læsekompetence, som både rækker ind i alle skolens fag og ud i samfundet. Eleven skal læse tekster i forskellige genrer som et middel til oplevelser og videnstilegnelse. Eleven skal udvikle både afkodnings- og læseforståelsesstrategier og strategier til udvikling af ordforråd gennem læsning, så eleven kan udvikle sig til en strategisk, aktiv og metabevist læser.

Skrivning

Kompetenceområdet skrivning drejer sig om skriftlig kommunikation i forskellige genrer i forskellige kontekster med brug af forskellige skrivestrategier. Skrivning er både en vej til sproglig udvikling, læring i faget og en måde at udvikle og strukturere egne ideer (personlig udvikling).

Lytning

Kompetenceområdet lytning drejer sig om at kunne forstå talt dansk. Det indebærer at lytte til og genkende sproglige størrelser som lyd, ord og begreber samt evnen til at kunne handle på baggrund af det sagte. Lytning fokuserer på sammenhængen mellem at tale og at lytte. Eleven skal derfor ligeledes være i stand til at gøre sig selv forståelig på målsproget dansk, fx i en samtale i klassen eller i et gruppearbejde.

Tale

Kompetenceområdet tale drejer sig om mundtlig kommunikation. Eleven skal kunne gøre sig forståelig i forskellige mundtlige genrer i forskellige kontekster og skal kunne målrette sprogbrug efter kommunikationssituationen.

Kompetenceområderne er tæt forbundne og skal ses i sammenhæng, således at undervisningen opleves som helhedsorienteret af eleven. I sprogprøverne tilstræbes denne sammenhæng netop ved, at de fire delprøver inden for hver prøve foregår indenfor det samme domæne.

Forslag til
sprogudviklende
aktiviteter, gode råd
og idéer

Forslag til sprogudviklende aktiviteter

I dette afsnit gives forslag til konkrete aktiviteter og ideer til, hvordan man på baggrund af prøvens udfald kan arbejde med den enkelte elevs sproglige kompetencer. Aktiviteterne er opsat skematisk og arrangeret efter kompetenceområde.

I det følgende gives forslag til aktiviteter, der dækker de fire kompetenceområder og de tilknyttede vurderingsområder, så læreren i undervisningen kan støtte op om arbejdet med elevernes sproglige kompetencer.

Aktiviteterne er opstillet skematisk, således at det er overskueligt at slå op under det område, hvor den pågældende elev har sproglige udfordringer. De fleste af aktiviteterne er generelle og kan bruges i alle fag. Det er således læreren, der kobler et indhold på, som har relation til det, der i forvejen arbejdes med i fagene. På den måde kommer aktiviteterne ikke til at fremstå som løsrevne indslag i undervisningen, men spiller sammen med det indhold og det domæne, der undervises indenfor.

Aktiviteterne er ikke inddelt efter klassetrin, og det er op til læreren at udvælge og tilpasse øvelserne, så de passer lige præcis til de elever, der er i klassen.

Ud over konkrete øvelser henvises også til relevant materiale, som kan inddrages i undervisningen, samt ressourcer og faglitteratur til læreren.


Kompetenceområde: Tale

Mundtlig fremstilling

Aktivitet	Beskrivelse
Beskriv et billede	<p>Mål: At udvikle et præcist og nuanceret talt dansk.</p> <p>Læremiddel: Billeder, der passer ind i den faglige kontekst.</p> <p>Aktivitet:</p> <ul style="list-style-type: none">Lad eleverne kigge godt på billederne. Bed evt. eleverne om at beskrive, hvad de ser på billederne. Herefter stilles spørgsmål.Stilladser på forhånd eleverne med det relevante ordforråd. <p>Støttespørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none">Hvilke billeder er fx flotte, grimme, ligegyldige, spændende, tankevækkende, berigende...? (Hvorfor?)I hvilken kontekst vil man kunne finde billederne?Hvad skal billederne bruges til?
Benævnelse, beskrivelse, forklaring	<p>Mål: At udvikle et præcist og nuanceret talt dansk.</p> <p>Læremiddel: Konkrete genstande eller billeder af genstande, der relaterer til et fag (fx reagensglas, en vinkelmåler eller en historisk genstand).</p> <p>Aktivitet:</p> <ul style="list-style-type: none">Aktiviteten kan både laves fælles i klassen og i mindre grupper.Der vælges en genstand, som eleverne skal benævne og beskrive samt forklare, hvordan anvendes. Eleverne skal bruge deres hverdagsprog og gætte sig frem. <p>Støttespørgsmål:</p> <ul style="list-style-type: none">Hvad er det? (benævnelse)Hvordan ser det ud? (beskrivelse)Hvad bruges det til? (forklaring) <p>For at eleverne kan flytte sig fra hverdagsprog til fagsprog, arbejdes der efterfølgende med relevante fagord og færfaglige ord.</p> <p>Aktiviteten gentages. Eleverne skal nu anvende de færfaglige ord og fagord, der er arbejdet med.</p> <p>Aktiviteten kan udvides på flere måder. Eleverne kan arbejde med at tilegne sig viden om genstandens funktion ved fx at læse tekster, se billeder eller film, hvor genstanden anvendes i en kontekst. Efterfølgende kan de lave en præsentation af genstanden (mundtligt, skriftligt eller multimodalt). Aktiviteten kan derfor også anvendes i forhold til kompetenceområderne læsning og skrivning.</p>

Aktivitet	Beskrivelse
Billedsekvenser	<p>Mål: At udvikle et præcist og nuanceret talt dansk.</p> <p>Læremiddel: Billedserie, der fortæller en historie eller illustrerer et forløb, fx et insekts cyklus.</p> <p>Aktivitet:</p> <ul style="list-style-type: none">I grupper skiftes eleverne til at beskrive deres billede uden at vise det til de andre. På grundlag af beskrivelserne skal gruppen finde frem til den korrekte rækkefølge på billederne, som herefter lægges på bordet.I en mere avanceret udgave kan bruges tekststykker i stedet for billeder.Emnet for aktiviteten skal vedrøre det, som der allerede arbejdes med i undervisningen. <p><i>Aktiviteten bygger på "Billedsekvenser" (Gibbons, 2016, s.257)</i></p>
Resume	<p>Mål: At kunne referere tekster mundtligt i et præcist sprog.</p> <p>Læremiddel: Tekst fra undervisningen.</p> <p>Aktivitet: Når eleven er i stand til at resumere en læst tekst, viser han eller hun, at teksten er forstået. Eleverne arbejder i mindre grupper, og resumeet kan stilladseres gennem forskellige faser:</p> <ul style="list-style-type: none">Bed eleverne læse den første sætning i hvert afsnit for at give dem en idé om, hvilke informationer, der findes i de enkelte afsnit.Eleverne kan bruge post-it til at skrive de vigtigste nøgleinformationer ned i de enkelte afsnit.Bed eleverne lave en overskrift til hvert afsnit.Bed eleverne skrive to-tre sætninger under hver overskrift.Bed eleverne forklare tekstens hovedpointer for hinanden. Det må tage ca. et minut.Eleverne bruger nu nøgleord, overskrifter og sætninger til at genforforælle teksten mundtligt for hinanden i gruppen.Lad eleverne vælge en sætning fra teksten, der bedst sammenfatter indholdet. Grupperne vil sikkert have forskellige bud, men samtalen på klassen kan støtte eleverne i at finde frem til tekstens hovedpointe. Det vil også give læreren et indblik i, hvordan eleverne forstår teksten. <p>Resumeet kan også laves skriftligt (jf. kompetenceområdet Skrivning).</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Resumé af teksten" (Gibbons, 2016, s.181)</i></p>
Spørg en ekspert	<p>Mål: At kunne formidle et fagligt indhold med fokus på en modtager.</p> <p>Læremiddel: Lapper med tematiske spørgsmål, fx: Hvem er Pippi Langstrømpe? Hvad er demokrati? Hvad er geometri? Hvad er kærlighed? Spørgsmålene kan hentes fra alle fag.</p> <p>Aktivitet: Eleverne skal sammen i grupper forberede en ekspertudtalelse på baggrund af spørgsmålet. Eleverne skal forestille sig, at de skal præsentere ekspertudtalelsen for en specifik målgruppe, fx 0. klasse, et politisk parti, Greenpeace, dronningen, undervisningsministeren.</p> <p>Man kan udvide aktiviteten ved, at eleverne også må bruge fotos, billeder, modeller osv. Gruppen aftaler, hvem der i plenum fremfører ekspertudtalelsen.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Spørg en ekspert" (Kverndokken, 2016, s.206)</i></p>

Kommunikation

Aktivitet	Beskrivelse
En skal ud	<p>Mål: At kunne argumentere for meninger og holdninger.</p> <p>Læremiddel: Fire billeder eller ord, der er relateret til hinanden (fx billederne af en blomst, et blad, en rod, en stængel, eller tallene 3,6,9,12, eller fagordene solen, månen, jorden, Jupiter).</p> <p>Aktivitet:</p> <ul style="list-style-type: none">• Eleverne sidder i grupper. På tavlen vises fire billeder eller ord, der relaterer sig til hinanden.• Eleverne skal blive enige om hvilket ord de vil sortere fra - og hvorfor.• Grupperne skal på skift argumentere for deres valg i plenum.• Vær opmærksom på, at alle ord skal kunne vælges ud fra en faglig begrundelse. <p>Se: https://www.youtube.com/watch?v=01kVFqxpHtk</p>
Tabu	<p>Mål: At kunne kommunikere og samarbejde om et fagligt indhold.</p> <p>Læremiddel: Udvalgte fagord, billeder der understøtter fagordet og 4-5 "tabuord" (fx fagordet fotosyntese, en model af fotosyntesen og tabuordene H₂O/vand, CO₂/kuldioxid, grønkorn, energi, plante).</p> <p>Aktivitet: Eleverne sidder parvis overfor hinanden. Den ene vender ryggen mod tavlen. På tavlen vises et fagord, der er understreget, 4-5 tabuord og evt. et billede.</p> <p>Eksempel fra https://www.youtube.com/watch?v=IM8Fec-XJIY</p> <p>Den elev der kan se tavlen, skal forklare fagordet for den anden elev. Tabuordene må ikke bruges.</p> <p>Aktiviteten kan differentieres, så tabuordene i stedet er støtteord til at forklare fagordet.</p> <p>Øvelsen kan udvides ved at eleverne formulerer eller skriver sætninger med ordet mv. For de ældste elever er det også en god opgave at producere til hinanden.</p> <div data-bbox="1018 1003 1394 1236"></div>
Samtaleemner	<p>Mål: At kunne argumentere for meninger og holdninger og samarbejde om et fagligt indhold.</p> <p>Læremiddel: En række udsagn fra undervisningen skrevet ned på sedler.</p> <p>Aktivitet: Eleverne skal diskutere en række udsagn, der er knyttet til det faglige indhold, der arbejdes med. Udsagnene kan fx være sande, falske eller omstridte. Når eleverne skal diskutere udsagnenes karakter, vil deres tanker og forståelse blive stimuleret. Eleverne skal udtrykke deres meninger og argumentere for dem. Diskussionerne foregår i mindre grupper, hvorefter læreren samler op på klassen. Stilladser gerne med relevant sprogbrug, fx bindeord der er nyttige i diskussioner: på den ene/anden side, dog, alligevel, derfor, desuden...</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Samtaleemner" (Gibbons, 2016, s.270)</i></p>

Aktivitet	Beskrivelse
Hjørner	<p>Mål: At kunne kommunikere og samarbejde om et fagligt indhold.</p> <p>Læremiddel: Fire billeder eller store ark med fire forskellige udsagn om det emne, der arbejdes med i undervisningen.</p> <p>Aktivitet: Læreren skriver på fire store ark udsagn om det emne, der arbejdes med i undervisningen. Det kan være fagspecifikke udsagn eller holdningsprægede udsagn. Der placeres et ark i hvert hjørne af lokalet. Eleverne får lidt tid til at tænke over udsagnene, og derefter placerer de sig i et af hjørnerne. Eleverne bliver nu bedt om i grupperne at starte en samtale, hvor de begrundere deres valg af udsagn. Samtalen kan evt. begynde parvis og derefter samtales der i hele gruppen. Der kan evt. vælges en referent, som tager noter fra samtalen. Herefter fremlægger de fire hjørnegrupper pointer fra deres samtale.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Hjørner" i Kverndokken, 2016, s.173</i></p>
Spørg og svar	<p>Mål: At kunne stille og svare på spørgsmål.</p> <p>Læremiddel: Kort med spørgsmål og svar, som relaterer sig til det emne, som eleverne har arbejdet med eller skal erhverve sig viden om. Ordkortene kan laves af læreren eller eleverne.</p> <p>Aktivitet: Alle elever får et kort med et spørgsmål på den ene side af kortet og svaret på den anden side. Eleverne går rundt mellem hinanden i klasseværelset og finder en makker. Når eleverne møder hinanden, giver de hånd, og den første læser sit spørgsmål op, og den anden svarer. Svaret står bag på oplæserens kort, så oplæseren kan korrigere, bekræfte, hvis det er rigtigt eller give svaret, hvis den anden ikke kender svaret. Herefter byttes roller. Eleverne rækker hånden i vejret for at markere, at de søger en ny makker. Proceduren gentages indtil læreren stopper aktiviteten.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på CL-struktur i Kagan (2006, s.134)</i></p> <p>På samfundslitteratur.dk/broen findes skabeloner til ordkort.: http://samfundslitteratur.dk/sites/default/files/Skabelon%20-%20Ordkort.pdf</p>

Læremidler til kompetenceområdet Tale:

- Ahlburg, K. (2008). *De lidt større tosprogede quizzer*. Specialpædagogisk Forlag (flere quizzer af samme forfatter)
- Avenstrup, K. (2014). *Filur*. Gyldendal
- Gollander, T. (2018). *Lær med quizzer – Danmark*. Pirana (flere udgivelser i samme serie)
- Kagan, S. et al (2006). *Cooperative learning*. Malling Beck
- Kjøge, G. (2013). *Kom godt i gang med dialogisk læsning*. Specialpædagogisk Forlag
- Lorentzen, L. (2016). *Okay*. Gyldendal
- Løtoft, J. (2008). *Om at kunne sin basale grammatik*. Specialpædagogisk Forlag
- Madsen, J (2016). *En dreng med en livlig fantasi*. Storyteller Jens Peter Madsen
- Madsen, P. (2017). *Ordet er dit*. Dansk lærerforeningen (flere udgivelser i samme serie)
- Stahr, J. (2012). *Olivia spør'*. Stout

Link til mitCFU, hvor læremidler kan reserveres til gennemsyn: <http://mitCFU.dk/lnky8sa>

Faglitteratur til kompetenceområdet Tale:

- Gibbons, P. (2016). *Styrk sproget, styrk læringen* (kapitel 4). Samfundslitteratur
- Knudsen, S. et al (2017). *Kom ind i sproget* (kapitel 5 og 8). Akademisk Forlag
- Kverndokken, K. (red) (2016). *101 måder å fremme muntlige ferdigheter på- om muntlighedsdidaktik*. Bergen: Fagbokforlaget
- Lundberg, I. (2019). *Læseforståelse gennem strukturerede tekstsamtaler*. Akademisk Forlag
- Rydén, M. (2019). *Fart på dansk - to ord fra timen*. Alinea
- Salameh, E. et al (2017). *Børn med flere sprog*. Dansk Psykologisk Forlag
- Thise, H. et al (2019). *Broen til fagsproget*. Samfundslitteratur
- Østergaard, W. (2018). *At tænke i sprogbrugssituationer for at udvikle børns muntlige sprog*. Viden om literacy nr. 23: https://videnomlaesning.dk/media/2422/23_winnie-osterqaard.pdf

Ressourcer til kompetenceområdet Tale

- Film: Sproglig bevidsthed 0:55-6:00: <http://www.filmkompagniet.dk/#/den-sproglige-dimension>
- Film: Fagsprog 13:49-19:40: <http://www.filmkompagniet.dk/#/den-sproglige-dimension>
- Film: Hverdagssprog til fagsprog 19:45-25:10: <http://www.filmkompagniet.dk/#/den-sproglige-dimension>
- Film, bogfoldere og håndbog til udvidet dialogisk læsning: <https://videnomlaesning.dk/projekter/sproggaven/>
- Lær dansk med kortfilm: <https://filmcentralen.dk/grundskolen/undervisning/laer-dansk-med-kortfilm-0>
- Projekt uddannelsesløft: <https://uddannelsesloeft.dk/index.php/vaerktoejer-og-ideer-til-praksis/>
- Broen til fagsproget 32 idéer til at styrke sproget i alle fag (supplerende materialer): <https://samfundslitteratur.dk/broen#tab2>

Kompetenceområde: Lytning

Kommunikation

Aktivitet	Beskrivelse
Lytte til tekst	<p>Mål: At kunne lytte til og forstå indholdet af talt sprog.</p> <p>Læremiddel: Oplæst tekst, dialog, podcast eller lignende.</p> <p>Aktivitet: Lad eleverne lytte til en tekst/dialog og bed dem derefter gengive hovedtrækkene i et referat eller resumé med en passende overskrift. Teksten skal indeholde de samme oplysninger som den oprindelige tekst. Eleverne kan også lytte efter specifikke informationer, fx oplysninger om et land eller en person. Sørg for at sætte konteksten for eleverne, inden de skal lytte: "I skal nu høre nogle oplysninger om [...]. I begge varianter skal emnet vedrøre det, som der allerede arbejdes med i undervisningen."</p>
Beskriv og tegn	<p>Mål: At kunne forstå en faglig kommunikation.</p> <p>Læremiddel: Modeller, illustrationer eller tegninger (fx vandets kredsløb, en geometrisk figur eller et kort).</p> <p>Aktivitet: Beskriv og tegn er en skærmøvelse. Den ene elev i et makkerpar skal beskrive en model, illustration eller tegning. På baggrund af beskrivelsen skal makkeren tegne det samme.</p> <p>Aktiviteten kan også bruges under samtale, hvis den elev der lytter har lov til at stille spørgsmål.</p> <p>Emnet for beskrivelsen skal vedrøre det, der allerede arbejdes med i undervisningen.</p>
Billeddiktat	<p>Mål: At kunne forstå en faglig kommunikation.</p> <p>Læremiddel: Billedserie (fx fotos fra en tur, skærbilleder fra en film, en bageopskrift eller en vejledning til et fysikforsøg).</p> <p>Aktivitet: Eleverne sidder med en serie billeder, der passer til en beretning, en fortælling, en forløbsrække eller en fremgangsmåde. Teksten læses op, og eleverne skal lægge billederne i den rigtige rækkefølge.</p> <p>Aktiviteten kan udvides på flere måder ved, at eleverne mundtligt gengiver billedserien, eller at de laver en skriftlig eller multimodal produktion ud fra billederne. Aktiviteten kan derfor også anvendes i forhold til kompetenceområderne Tale og Skrivning.</p> <p>Billedserien skal vedrøre det, der arbejdes med i undervisningen.</p>

Aktivitet	Beskrivelse
Hultekster (Cloze)	<p>Mål: At kunne forstå en faglig kommunikation.</p> <p>Læremiddel: En hultekst (cloze).</p> <p>Aktivitet:</p> <ul style="list-style-type: none">• Giv eleverne en hultekst, hvor ord eller udtryk er fjernet fra teksten.• Skriv overskriften på tavlen.• Lad eleverne komme med bud på, hvad teksten handler om.• Læs hele teksten op for eleverne, hvor de skal lytte.• Læs teksten op en gang til, mens eleverne udfylder hullerne i teksten. <p>Aktiviteten kan udvides ved at eleverne i makkerpar arbejder sammen om stavemåde og grammatik. Aktiviteten kan derfor også anvendes i forhold til kompetenceområderne Tale og Skrivning.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Hultekster" (Gibbons 2016, s.262)</i></p>
Dictogloss	<p>Mål: At kunne anvende lytning som en del af en kommunikation.</p> <p>Læremiddel: Tekststykke fra fagbog eller lignende.</p> <p>Aktivitet: Dictogloss er en mellemting mellem en diktat og en genfortælling. To eller tre elever skal sammen ved hjælp af stikord (ord og sætningsdele) rekonstruere en oplæst tekst.</p> <ul style="list-style-type: none">• Indled opgaven med en brainstorm om tekstens emne, så eleverne har en god forforståelse.• En kort tekst læses op for eleverne et par gange - den første gang skal eleverne bare lytte, næste gang må de tage noter (læs langsomt!). Læreren kan enten selv skrive teksten, så den passer ind i den faglige sammenhæng, eller finde en tekst i det læremiddel, eleverne arbejder med.• Efter oplæsningen skal eleverne i par eller smågrupper forsøge at rekonstruere den oplæste tekst så præcist som muligt (gerne ved computer), så deres tekst rummer de samme oplysninger. Sprogbrugen skal være passende og præcis.• For at gengive den oprindelige tekst bliver eleverne nødt til at forhandle sig frem til et præcist ordvalg.• Når gruppens tekst er færdig, må de gå rundt og læse de andre grupperes tekster. På baggrund af de andres tekster kan gruppen revidere sin tekst.• Der læses nu op og sammenlignes med originalen. Samtal med eleverne om deres tekster, fx ligheder, forskelle eller misforståelser - både indholdsmæssigt og sprogligt. <p>Dictogloss kan både bruges i forhold til vurderingsområdet Kommunikation og Samtale, da eleverne efter oplæsningen skal samtale om at nå det bedste resultat. Samtidig inddrages læsning og skrivning. Emnet for dictoglossen skal vedrøre det, som der allerede arbejdes med i fagundervisningen.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Dictogloss" (Gibbons 2016, s.258)</i></p>

Samtale

Aktivitet	Beskrivelse
Pardiktat	<p>Mål: Kan anvende lytning til at samtale.</p> <p>Læremiddel: To "hullede" udgaver af samme tekst, hvor den ene udgave er "hullet" de steder, den anden ikke er, og omvendt.</p> <p>Aktivitet: Eleverne skal to og to udfylde hullerne ved at læse deres tekster op for hinanden. De må ikke vise teksten til hinanden, men skal ved at samarbejde genskabe hele teksten uden huller. Aktiviteten kan derfor også anvendes i forhold til kompetenceområdet Skrivning.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Pardiktat" (Gibbons, 2016, s.269)</i></p>
Dobbeltcirkler	<p>Mål: Kan deltage i fælles diskussioner.</p> <p>Læremiddel: Sedler med emner til diskussion, evt. formuleret som spørgsmål.</p> <p>Aktivitet: Denne aktivitet er en CL-struktur. Eleverne står overfor hinanden i to koncentriske cirkler. Der skal være lige mange elever i hver rundkreds. To og to taler de sammen i et antal minutter om et emne, som læreren har bestemt, og som passer ind i det forløb klassen arbejder med. Når tiden er gået, rykker den ene rundkreds en plads, og der opstår nu et nyt makkerpar. Det nye makkerpar taler nu sammen om emnet.</p> <p>Processen gentages så mange gange, som læreren finder det hensigtsmæssigt. Med de yngste kan strukturen bruges til simple samtaler af mere hverdagsagtig karakter, fx interesser, familie, sommerferie osv.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Dobbeltcirkler" (Gibbons, 2016, s.258)</i></p>
Se-tal-lyt-tal	<p>Mål: Kan anvende lytning til at samtale.</p> <p>Læremiddel: Kort filmklip, tv-klip eller videoer.</p> <p>Aktivitet:</p> <ul style="list-style-type: none">• Aktiviteten kan laves i makkerpar, mindre grupper eller fælles i klassen.• Eleverne starter med at se et filmklip uden lyd. Undervejs må de tage noter til at fastholde det, de ser.• Bagefter skal de samtale om filmklippet; hvad handlede det om, hvilke særlige ting lagde de mærke til osv.• Efterfølgende ses filmen igen, men denne gang med lyd.• Eleverne noterer de nye informationer, som de får gennem lydsiden af filmen, og som de ikke "havde adgang til", da de kun så billedsiden.• Aktiviteten slutter med, at eleverne samtaler om de informationer, de har noteret fra lydsiden og afsluttes ved at kvalificere deres forståelse af filmklippet ved at sammenholde informationer fra henholdsvis billede- og lydside.

Aktivitet	Beskrivelse
Lyttebingo	<p>Mål: At kunne forstå og anvende fagsprog.</p> <p>Læremiddel: Bingoplader, som laves af læreren, når et fagligt oplæg skal formidles. På pladen står de fagord og begreber, som læreren vurderer, er vigtige i forhold til det faglige stof.</p> <p>Aktivitet: Pladen udvikles, så eleverne kan krydse af undervejs i et oplæg i forhold til anvendelse og uddybning af ord og begreber. Eleverne noterer om de hørte begrebet, fik en forklaring på begrebet eller et eksempel.</p> <p>Pladen kan også laves af eleverne, når de skal holde oplæg, og klassen kan krydse af undervejs.</p> <p>Skabelon til bingoplade findes på samfundsfag.dk: <u>http://samfundslitteratur.dk/sites/default/files/Elevark%20-%20Lyttebingo</u></p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Lyttebingo" (Thise m.fl., 2019, s.132).</i></p>
Enig/uenig	<p>Mål: Kan deltage i fælles diskussioner og argumentere for en holdning.</p> <p>Læremiddel: Notatark i A-4-størrelse, der viser strukturen for samtalen. Øverst står temaet for samtalen, fx: dyr, retfærdighed, den industrielle revolution. Herefter følger det spørgsmål eller den påstand, som eleverne skal forholde sig til. De skal skrive om de er enige eller uenige samt en begrundelse. Nederst gøres plads til en metasamtale: Hvad var vi enige om, hvad var svært, hvad lærte vi osv.</p> <p>Aktivitet: Eleverne udfylder første del af notatarket individuelt. De skal svare på spørgsmål eller tage stilling til en påstand. Hvis det er ja/nej-spørgsmål, kan man have en runde, hvor eleverne viser deres standpunkt ved at rejse sig op. Læreren kan notere, hvor mange der er enige og uenige for efterfølgende at se, om nogen elever har skiftet standpunkt i løbet af samtalen.</p> <p>Elevernes begrundelser skrives på tavlen, og begrundelserne diskuteres. Er nogle bedre end andre? Hvorfor? Der afsluttes med en matasamtale.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Loggark som udgangspunkt for samtale" (Kverdokken 2016, s. 271)</i></p> <p>Her findes også en skabelon til at strukturere samtalen.</p> <div data-bbox="1043 1160 1375 1615" style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>Notatark</p> <p>Navn: _____</p> <p>Emne: _____</p> <p>Spørgsmål: _____</p> <p>Tænkepause: svar på spørgsmålet. Ja/nej, fordi _____</p> <p>Samtale: Tag stilling og begrund Diskuter begrundelserne. Er nogle bedre end andre? Hvorfor? Lav en liste over alle begrundelserne: _____ _____ _____</p> <p>Metasamtale: Svar på spørgsmålene. Hvad var vi enige om? _____ Hvad var svært? Hvorfor? _____</p> </div>

Læremidler til kompetenceområdet Lytte: Kommunikation og Samtale

- Madsen, J. (2016). *En dreng med en livlig fantasi*. Storyteller Jens Peter Madsen
- May, T. (2017). *Lydfortællinger*. Dansk lærerforening

Link til mitCFU, hvor læremidler kan reserveres til gennemsyn: <http://mitCFU.dk/lnky8sx>

Faglitteratur til kompetenceområdet Lytte:

- Gibbons, P. (2016). *Styrk sproget, styrk læringen* (kapitel 7). Samfundslitteratur
- Skov, L. (2018). *At lytte for at læse*. Viden om literacy nr. 23: https://videnomlaesning.dk/media/2412/23_lene-illum-skov.pdf
- Thise, H. et al (2019). *Broen til fagsproget*, Samfundslitteratur
- Rydén, M. (2019). *Fart på dansk - to ord fra timen*. Alinea
- Knudsen, S. et al (2017). *Kom ind i sproget* (kapitel 5 og 8). Akademisk forlag

Ressourcer til kompetenceområdet Lytte:

- Film: Fagsprog 13:49-19:40: <http://www.filmkompagniet.dk/#/den-sproglige-dimension>
- Film, bogfoldere og håndbog til udvidet dialogisk læsning: <https://videnomlaesning.dk/projekter/sproggaven/>
- Broen til fagsproget 32 idéer til at styrke sproget i alle fag (supplerende materialer): <https://samfundslitteratur.dk/broen#tab2>

Kompetenceområde: Læse

Afkodning

Aktivitet	Beskrivelse
Gentaget læsning	<p>Mål: Kan læse tekster med automatiseret afkodning.</p> <p>Læremiddel: Tekst, der passer til elevens læseniveau (90-95% ord kan læses selvstændigt).</p> <p>Aktivitet: Eleverne arbejder parvis med gentaget læsning. Eleverne læser teksten højt i fællesskab. Bagefter læser de den en gang alene som stillelæsning. De slutter af med sammen at læse teksten højt. Gentaget læsning kan varieres på mange måder i både større og mindre grupper.</p>
Læsning på tid	<p>Mål: Kan læse tekster med automatiseret og flydende afkodning og med passende hastighed.</p> <p>Læremiddel: Tekst, der passer til elevens læseniveau (90-95% ord kan læses selvstændigt).</p> <p>Aktivitet: Eleverne arbejder parvis. Den ene elev starter med at læse sin tekst, mens den anden elev tager tid. Bagefter noteres tiden på et ark. Dette gentages tre gange. Bagefter bytter eleverne roller.</p> <p>Eleverne bør ikke læse den samme tekst, da de så vil sammenligne tider og flytte fokus fra afkodningen.</p>
Læsning med blyant/mobil/computer	<p>Mål: Kan vælge afkodningsstrategi ved ukendte ord.</p> <p>Læremiddel: Fagtekst.</p> <p>Aktivitet: Eleverne arbejder i makkerpar. Eleverne læser først teksten højt i fællesskab. Når/hvis de støder på ord, de ikke kan afkode, skriver de det på deres mobil/computer og får det læst højt af en syntetisk stemme (fx Siri). Hvis de ikke har digitale hjælpemidler til rådighed, kan de sætte en lille prik med deres blyant under ordet og efterfølgende få hjælp til at få dem afkodet.</p> <p>Aktiviteten kan også laves individuelt.</p>

Aktivitet	Beskrivelse
Rollelæsning	<p>Mål: Kan samtale om og reflektere over egen og andres afkodning.</p> <p>Læremiddel: Fagtekster eller frilæsningsbøger.</p> <p>Aktivitet: Eleverne læser sammen i grupper. Eleverne tildeles numre, der svarer til forskellige roller, og teksten inddeles i passende afsnit. Eleverne udfører i første runde rollen, der svarer til deres nummer. Når alle har udført deres rolle, roterer rollerne ved læsning af næste afsnit. Forslag til roller:</p> <ul style="list-style-type: none">• Læser afsnit.• Afkodning (noterer, hvis der var steder, hvor der var udfordringer for læseren i afkodningen).• Tegnsætning (noterer, hvis der var steder, hvor der var udfordringer i forhold til tegnsætning).• Prosodi (noterer, hvis der var steder, hvor der var udfordringer i forhold til oplæsningen (styrke, hastighed mv.). <p>På baggrund af iagttagelserne i forhold til afkodning, tegnsætning og udtale får eleven, der har læst teksten, feedback fra de andre elever.</p> <p>Modsat traditionel rollelæsning er der her fokus på afkodning og ikke læseforståelse.</p>
Skyggelæsning	<p>Mål: Kan udnytte lærerens "modellæsning" i egen afkodning.</p> <p>Læremiddel: Fagtekst.</p> <p>Aktivitet: Eleverne skal her først følge lærerens oplæsning og derefter læse op sammen med læreren. Her skal de prøve at følge udtale, tryk og intonationsmønstre så tæt som muligt. Til sidst skal eleverne læse højt for hinanden i makkerpar.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Skyggelæsning" (Gibbons 2016, s. 225-226)</i></p>

Sprogforståelse

Aktivitet

Beskrivelse

Mål:

Udvikling af ordkendskab i en meningsfuld kontekst.

Læremiddel:

Ordkort (det kan være en fordel at lave sit eget ordkendskabskort, hvor der tages højde for fag, alderstrin og det enkelte ord).

Aktivitet:

Eleverne kan enten arbejde alene, i par, gruppevis eller som klasse.

Ordkortene bruges til at arbejde i dybden med udvalgte fagord. Der kan sættes fokus på det formelle omkring ordet (fx stavemåde og grammatik), ordets sammenhæng med andre ord (semantisk netværk) og ordet i faget (kontekst). I ordforrådstilegnelsen er det en god idé at inddrage elevernes modersmål.

Forslag til indhold i ordkort:

- Skriv ordet.
- Antal stavelser.
- Klap ordet i stavelser.
- Find et ord der rimer.
- Ordet på andre sprog.
- Tegn ordet.
- Forklar ordet.
- Hvad er det ikke?
- Ord, der betyder det samme (synonymer).
- Ord, der betyder det modsatte (antonymer).
- Hvor findes ordet? (kontekst).
- Giv eksempler.
- I hvilke sammenhænge bruges ordet?
- Fagspecifikt (kemisk formel, notation eller lignende).
- Hvad hedder ordet på dit modersmål?

Se bilag "Ord i kontekst": <http://xn--forlagetls-l6a.dk/sprogbaseret-laesning-2011/>.

Skabelon til ordkendskabskort: <https://www.undervis.dk/ordkendskabskort>

Mål:

Udvikling af ordkendskab i en meningsfuld kontekst.

Læremiddel:

Billeder eller genstande.

Aktivitet:

På et bord lægges en række genstande eller billeder af genstande, som har forbindelse til det emne, der arbejdes med i undervisningen. Når eleverne har kigget grundigt på genstandene, dækkes de til, og eleverne skal sammen to og to huske så mange ord som muligt.

Eleverne kan lave aktiviteten mundtligt, men der kan også knyttes an til kompetenceområdet Skrivning ved, at eleverne skriver ordene ned undervejs og efterfølgende skriver en lille fagtekst, hvor de bruger ordene.

Aktiviteten bygger på "Kimsleg" (Gibbons, 2016, s.90)

Ordkort

Kimsleg

Aktivitet **Beskrivelse**

Mål:
Udvikling af ordkendskab i en meningsfuld kontekst.

Læremiddel:
Ordvæg/ordbank.

Aktivitet:
Læreren udarbejder en ordvæg eller en ordbank med relevante nøgleord og fagbegreber i tilknytning til det faglige indhold, der arbejdes med undervisningen. Ordene deles op efter betydning fx:

Ordvæg/Ordbank

- Bindeord i argumenterende tekster: For det første, for det andet, desuden, på den anden side, dog, alligevel.
- Bindeord i berettende tekster: Først, bagefter, efter, da, til sidst, endelig, en uge senere.

Alternativt kan læreren og eleverne udarbejde ordvæggen sammen.

Aktiviteten bygger på "Ordvæg/ordbank" i Gibbons (2016 s. 268)

Mål:
Udvikling af ordkendskab i en meningsfuld kontekst.

Læremiddel:
Ordliste, som eleven kan notere i.

Aktivitet:
Eleverne skal lave deres egen ordbog på baggrund af det emne og de tekster, der arbejdes med i undervisningen. Som i aktiviteten Ordkort, kan læreren med fordel skifte kategorier i ordlisten ud, så det passer til fag og elevernes niveau.

Ordliste

I ordforrådstilegnelsen er det en god idé at inddrage elevernes modersmål.

Ord	Ordklasse	Modersmål	Synonym	Skriv en sætning med ordet	Billede/tegning

Aktiviteten bygger på "Dagens ord" (Løft læringen-brug sproget, 2014, Matematik, bilag 2)

Mål:
Udvikling af ordkendskab i en meningsfuld kontekst.

Læremiddel:
En fagtekst eller fiktionstekst.

Aktivitet:
Når eleverne har læst en tekst flere gange, skjules nogle af de vigtige ord (både fagord og funktionsord, fx under, bagved, ved siden af) ved at strege dem ud (evt. med slettelak, så eleven kan skrive oveni) eller ved at klæbe sedler på. Eleverne skal nu gætte på, hvilket ord der gemmer sig bag afdækningen.

Skjulte ord

Kombiner evt. med aktiviteten Ordvæg/Ordbank, og lad eleverne skrive de relevante ord ned, som de senere kan bruge, når de skal skrive om emnet.

Aktiviteten bygger på "Skjulte ord" (Gibbons 2016 s.271)

Tekstforståelse

Aktivitet

Beskrivelse

Mål:

Kan anvende læseforståelsesstrategier.

Læremiddel:

Fagtekster eller fiktionstekster.

Aktivitet:

Før-læseaktiviteter: Har til formål at nedbryde eventuelle barrierer for læsningen og skabe et læseformål, fx:

- Aktiver elevernes forforståelse, fx ved brug af mindmap.
- Lad eleverne forudsige, hvad teksten handler om.
- Tal om illustrationerne.
- Tal om svære ord.
- Inddrag gerne elevernes modersmål.

Før-under-efter
læsning

Under-læseaktiviteter: Har til formål at fastholde eleven i læseprocessen og skabe aktiv viden under læsningen. Viden skal fastholdes til senere brug, fx:

- Styrkenotater.
- Stille spørgsmål.
- Rollelæsning.
- Mindmap.

Efter-læseaktiviteter: Har til formål at få styr på det læste og den tilegnede viden, som sættes i system, fx:

- Grafiske strukturer: Mindmap, tidslinje, procesnotat osv.
- Stil spørgsmål.
- Kategorisering i taksonomier.

Se også: <https://www.undervis.dk/notatteknikker>

Mål:

Kan læse, forstå og diskutere teksters form og indhold ved brug af forskellige læseforståelsesstrategier.

Læremiddel:

Fagtekster eller fiktionstekster.

Aktivitet:

Eleverne læser sammen i grupper. Eleverne tildeles numre og teksten inddelles i passende afsnit. Eleverne udfører i første runde rollen, der svarer til deres nummer. Når alle har udført deres rolle, skifter rollerne ved læsning af det næste afsnit.

Rollelæsning

Forslag til roller, som læreren kan vælge ud alt efter formålet med læsningen:

- Forudsiger hvad tekstafsnittet handler om.
- Læser teksten.
- Genfortæller teksten.
- Finder en passende overskrift til afsnittet.
- Vælger vigtige ord fra afsnittet.
- Stiller spørgsmål til teksten.
- Svarer på spørgsmålene.
- Gætter på, hvad næste afsnit kan handle om.

Aktiviteten bygger på "Reciprok undervisning" (Bråten, 2008, s. 258)

Aktivitet	Beskrivelse
Forudsig tekstens hovedindhold	<p>Mål: Kan læse med forforståelse.</p> <p>Læremiddel: Fagtekster eller fiktionstekster.</p> <p>Aktivitet: Dette er en før-læseaktivitet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læreren vælger en tekst, der passer til målgruppen og det emne, der arbejdes med i klassen. • I hvert afsnit udvælger læreren nøje nøgleord (4-5 stk.) eller korte sætninger, som udleveres til eleverne. • Gruppevis skal eleverne nu med udgangspunkt i nøgleordene gætte på, hvad teksten kan handle om, og hvad de vigtigste informationer er. • Gruppernes bud diskuteres på klassen, og herefter læser eleverne selv teksten.
Billedteater	<p>Mål: Kan læse, forstå og diskutere teksters form og indhold.</p> <p>Læremidler: I aktiviteten Billedteater arbejdes der med æstetiske læreprocesser, og aktiviteten giver en ramme for den videre nærlæsning. Læreren vælger sekvenser ud fra en tekst, der viser vendepunkter eller højdepunkter i en historie eller et handlingsforløb. Det kan både være fiktion og tekster fra andre fag end dansk, fx historiske eller samfundsfaglige tekster.</p> <p>Aktivitet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • I mindre grupper laver eleverne et stillbillede på baggrund af de udvalgte tekstsekvenser. • Hver elev spiller en rolle fra teksten. • Klassen vender ryggen til, mens gruppen forbereder stillbilledet. • Billedet fryses, og gruppen giver billedet en titel. • Eleverne ser på hinandens billeder og diskuterer, hvad de ser på billedet. <p>På den måde ser eleverne tekstens handlingsforløb i en række stillbilleder, hvilket klæder dem på til læsningen af den endelige tekst.</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Tableauer" (Gibbons 2016 s.273)</i></p>
Gengiv teksten i en anden form	<p>Mål: Kan anvende læseforståelsesstrategier.</p> <p>Læremiddel: Fagtekst.</p> <p>Aktivitet: Denne aktivitet kan laves i mindre grupper, par eller individuelt og går ud på, at eleverne skal gengive indholdet i en tekst i en anden form. Aktiviteten kan laves på forskellige måder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vælg en anden modalitet og udtrykke sig gennem fx billede, lyd, film, model, drama, pikogrammer mv. • Vælg en anden genre: Digt, eventyr, rap, satire, artikel. • Vælg en modtagergruppe og tilpasse sproget mv.

Læremidler til kompetenceområdet Læse: Afkodning

- Jandorf, B. et al (2018). *Ord 1. Lydrette enstavelsesord*. Lindhart og Ringhof forlag A/S (flere udgivelser i samme serie)
- Arnbak, E. (2009). *VAKS-kassen*. Gyldendal (flere udgivelser i samme serie)
- Møller, L. (2014). *Elementær sætningslæsning*. Hogrefe Psykologisk Forlag (flere udgivelser i samme serie)

Link til mitCFU, hvor læremidler kan reserveres til gennemsyn: <http://mitCFU.dk/lnky865>

Læremidler til kompetenceområdet Læse: Sprogforståelse

- Bogh, C. (2014). *Tjek på talemåder*. Gyldendal
- Daugaard, H. (2014). *En på sproget*. Gyldendal (flere udgivelser i samme serie)
- Duedahl, M. (2019). *Den, som tier, samtykker*. Turbine (flere udgivelser i samme serie)
- Larsen, L. (2010). *Verden fuld af ord*. Alinea (flere udgivelser i samme serie)
- Lorentzen, L. (2016). *Okay*. Gyldendal
- Pedersen, M. (2016). *Dansk for sprogører 0*. Elysion (flere udgivelser i samme serie)
- Rydén, M. (2017). *Fart på dansk - ord og begreber med CL*. Alinea
- Rydén, M. (2019). *Fart på dansk - to ord fra timen*. Alinea (flere udgivelser i samme serie)

Link til mitCFU, hvor læremidler kan reserveres til gennemsyn: <http://mitCFU.dk/lnky8se>

Læremidler til kompetenceområdet Læse: Tekstforståelse

- Blomgren, B. et al (2018). *Aktiv læsning og skrivning i overbygningen*. Dansk Psykologisk Forlag (flere udgivelser i samme serie)
- Borregaard, G. (2012). *Der findes en verden*. Dansk Lærerforeningen (flere udgivelser i samme serie)
- Bülow-Olsen, L. (2008). *Tid til læseforståelse*. Alinea (flere udgivelser i samme serie)
- Christiansen, A. (2017). *Fri fantasi*. Dansk Lærerforeningen
- Christiansen, A. (2013). *Hen over bjerget*. Dansk Lærerforeningen
- Frederiksen, L. (2018). *Kom i gang med dansk 1*. Elysion (flere udgivelser i samme serie)
- Hermansen, H. (2017). *Dansk for alle*. Meloni
- Jensen, K. (2012). *Flere læsetaklinger*. Gyldendal (flere udgivelser i samme serie)
- Lieberkind, J. (2013). *Fang en fagtekst*. Dansk Lærerforeningen (flere udgivelser i samme serie)
- Lorentzen, L. (2016). *Okay*. Gyldendal
- Otzen, E. (2012). *Læsespringet 1*. Gyldendal (flere udgivelser i samme serie)
- Pedersen, M. (2014). *Forstår, hvad du læser 1*. Elysion (flere udgivelser i samme serie)
- Pedersen, B. (2018). *Læsefidusens fiduser*. Dansk Lærerforeningen

Link til mitCFU, hvor læremidler kan reserveres til gennemsyn: <http://mitCFU.dk/lnky86z>

Kompetenceområde: Skrivning

Stavning

Aktivitet	Beskrivelse
Byg ord og sætninger med LEGO	<p>Mål: Kan skrive lydrette og ikke lydrette ord.</p> <p>Læremidler: LEGO-klodser og fokusord eller udvalgte sætninger.</p> <p>Aktivitet: Byg ord og sætninger med LEGO kan både være en fælles aktivitet for hele klassen eller for en udvalgt gruppe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dagens fokusord eller sætning læses højt af en elev. • Bogstaverne i ordet/sætningen vises et for et ved hjælp af håndfonemer. • Ordet/sætningen bygges i LEGO-klodser: Blå for konsonanter, røde for vokaler. • Ordet/sætningen skrives af en elev på tavlen, mens de andre elever skriver i deres hæfte. • Ordet/sætningen danner udgangspunkt for at arbejde med stavning/grammatik mv. <p>Se: http://www.bogstavmusikanterne.dk/byg-og-stav</p>

Gå på jagt	<p>Mål: Kan stave efter gældende retstavningsprincipper i dansk.</p> <p>Læremiddel: Fagtekster eller elevernes egne tekster og et notatark, hvor de kan skrive bogstavet ind under den rigtige lyd.</p> <p>Aktivitet: Lad eleverne gå på jagt sammen to og to efter udvalgte bogstaver. De kan gå på jagt i deres egne tekster eller i en tekst, som der arbejdes med i undervisningen.</p> <p>Bed eleverne finde et antal ord, fx 20, som skrives ind i den rigtige spalte i notatarket. Eksempel med e: Gå på jagt efter ord der indeholder e.</p> <table border="1" data-bbox="308 1346 1402 1514"> <thead> <tr> <th>[e]</th> <th>[i]</th> <th>[æ]</th> <th>[a]</th> <th>[ø]</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Tema</td> <td>de</td> <td>let</td> <td>vej</td> <td>pose</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	[e]	[i]	[æ]	[a]	[ø]	Tema	de	let	vej	pose					
[e]	[i]	[æ]	[a]	[ø]												
Tema	de	let	vej	pose												

Aktiviteten bygger på "Fælles stavearbejde" (Gjelstrup m.fl., 2014, s.43)

Aktivitet **Beskrivelse**

Mål:

Kan stave efter gældende retstavningsprincipper i dansk.

Læremiddel:

Ord fra en tekst som indeholder en bestemt staveudfordring, fx e.
 Antal spande, der svarer til de forskellige lyde bogstavet har - én lyd til hver spand: [e], [i], [æ], [a] [ə].

Lydstafet

Aktivitet:

- Eleverne inddeles i hold, og hvert hold trækker et ordkort med et ord, der indeholder e.
- Eleverne løber ned mod spandene og putter ordet i den rigtige spand.
- Når alle ordene er placeret, gennemgår lærer og elever placeringen af ordene.
- Tal om lydene.

Aktiviteten bygger på "Lydstafet" (Gjelstrup m.fl., 2014, s. 45)

Mål:

Kan stave efter gældende retstavningsprincipper i dansk.

Læremiddel:

Notatark.

Aktivitet:

Læreren skriver relevante ord fra det emne, der arbejdes med i undervisningen på tavlen, og som eleven skal øve sig på. Eleverne skriver nu ind i skemaet, hvor mange stavelser, der er i hvert ord.

Eleverne kan efterfølgende bruge ordene, når de selv skal producere tekster.

Øvelsen kan kobles med aktiviteten Ordvæg/ Ordbank således, at der også kobles betydning på.

Skriv i stavelser

Emne: Energi

Ordet	1	2	3	4	5	6	7	
Energi	E	ner	gi					
Naturgas	Na	tur	gas					
Olieeksporterende	O	li	e	eks	por	te	ren	de
Oliekilder	O	li	e	kil	der			

Aktiviteten bygger på "Skriv i stavelser" (Gjelstrup m.fl. 2014, bilag 2): <http://xn--forlagetls-16a.dk/hvordan-laerer-mine-elever-at-stave-2011/>

Aktivitet	Beskrivelse
Elevens stavestrategier	<p data-bbox="308 324 743 383">Mål: Kan korrigere stavefejl i egne tekster.</p> <p data-bbox="308 409 555 468">Læremiddel: Elevens egne tekster.</p> <p data-bbox="308 495 1401 602">Aktivitet: Når eleven producerer egne tekster, er det vigtigt, at han/hun har et repertoire af stavestrategier. Tal med eleverne om, hvad de kan gøre, når de støder på et svært ord, og giv dem evt. et bogmærke eller et ark med strategierne.</p> <p data-bbox="308 629 911 658">Det kan jeg gøre, når jeg skal stave til et svært ord:</p> <ul data-bbox="308 685 1385 981" style="list-style-type: none">• Sig ordet højt.• Lyt til ordet.• Skriv de bogstaver du er sikker på findes i ordet.• Skriv ordet på forskellige måder og sammenlign dem. Kan du se hvilke ord, der er stavet rigtigt.• Sig ordet højt og langsomt igen.• Slå ordet op i en ordbog.• Brug fx cd-ord, intowords eller stavekontrol.• Spørg en kammerat.• Spørg din lærer. <p data-bbox="308 1008 1358 1066"><i>Aktiviteten bygger på Gjelstrup m.fl., 2014, bilag 14: http://xn--forlagetls-l6a.dk/hvordan-laerer-mine-elever-at-stave-2011/</i></p>

Tekstproduktion

Aktivitet	Beskrivelse
Modeltekster	<p>Mål: Kan skrive tekster til en modtager i en relevant teksttype i et fagrelevant sprog.</p> <p>Læremiddel: Autentiske tekster (fx artikler, breve, fysikrapporter).</p> <p>Aktivitet: Læreren bruger modelteksterne til at synliggøre for eleverne, at tekster har forskellige formål, opbygning og sprog, inden eleverne selv skal skrive samme teksttype. Modeltekster kan bruges til at sætte fokus på:</p> <ul style="list-style-type: none">• Tekstens formål (fx berettende, instruerende, informerende, forklarende, argumenterende).• Tekstens struktur (fx rubrik, orientering, begivenhed, kommentar).• Sproglige ressourcer (fx bindeord først, bagefter, til sidst...).• Modaliteter. <p>Se: http://www.filmkompagniet.dk/#/genrepaedagogik-i-praksis</p>
Skriveskabeloner	<p>Mål: Kan skrive tekster til en modtager i en relevant teksttype i et fagrelevant sprog.</p> <p>Læremiddel: Skriveskabeloner.</p> <p>Aktivitet: Eleverne anvender skriveskabeloner, der kan understøtte deres tekstproduktion i faget. Her kan der være fokus på:</p> <ul style="list-style-type: none">• Tekstens formål (fx berettende, instruerende, informerende, forklarende, argumenterende).• Tekstens struktur (fx rubrik, orientering, begivenhed, kommentar).• Sproglige ressourcer (fx bindeord såsom Først, bagefter, til sidst). <p>Se: https://www.margitgade.dk/skabeloner/</p>

Aktivitet	Beskrivelse
Resumé af teksten	<p>Mål: Kan anvende skrivning som en strategi til at forstå og fastholde viden.</p> <p>Læremiddel: Fagtekster.</p> <p>Aktivitet: Denne aktivitet er både en læseforståelsesaktivitet og en aktivitet, der integrerer skrivning. Hvis eleverne ikke kan resumere teksten, har de højst sandsynligt ikke forstået den.</p> <p>Bemærk at ikke alle tekster egner sig til at resumere.</p> <p>På samme måde som det mundtlige resumé (jf. aktiviteten Resumé under kompetenceområdet Tale), kan arbejdet stilladseres gennem en række faser. Lad gerne eleverne arbejde sammen i mindre grupper:</p> <ul style="list-style-type: none">• Bed eleverne læse den første sætning i hvert afsnit for at give dem en idé om, hvilke informationer, der findes i de enkelte afsnit.• Eleverne kan bruge post-it til at skrive de vigtigste nøgleinformationer ned i de enkelte afsnit.• Bed eleverne lave en overskrift til hvert afsnit.• Bed eleverne skrive to-tre sætninger under hver overskrift.• Bed eleverne forklare tekstens hovedpointer for hinanden. Det må tage ca. et minut.• Eleverne bruger nu nøgleord, overskrifter og sætninger til at resumere teksten skriftligt. Sæt en øvre grænse for resuméets omfang, så kun de vigtigste pointer kommer med.• Lad eleverne vælge en sætning fra teksten, der bedst sammenfatter indholdet. <p>Grupperne vil sikkert have forskellige bud, men samtalen på klassen kan støtte eleverne i at finde frem til tekstens hovedpointe. Det vil også give læreren et indblik i, hvordan eleverne forstår teksten.</p> <p>Aktiviteten kan fx også kombineres med aktiviteten Dobbeltcirkel (jf. kompetenceområdet Lytning) således, at eleverne er stilladseret mundtlig, inden de skal skrive.</p> <p>Resumeeet kan også laves mundtligt (jf. kompetenceområdet Tale).</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Resumé af teksten" (Gibbons, 2016, s.181)</i></p>
Puslesætninger	<p>Mål: Kan skrive med grammatisk bevidsthed.</p> <p>Læremiddel: Puslesætninger (sætning klippet ud i enkeltord).</p> <p>Aktivitet: Lad eleven arbejde med puslesætninger med fokus på især omvendt ordstilling, variation af forfelt, brug af biord til optrappende og nedtonende sprog (nok, vel, ikke...)</p> <p><i>Aktiviteten bygger på "Pusletekster" (Gibbons 2016, s.270)</i></p>

Aktivitet	Beskrivelse
	<p>Mål: Kan skrive tekster med et fagspecifikt ordforråd.</p> <p>Læremidler: Fagtekster og egne tekster.</p> <p>Aktivitet: Denne aktivitet kan både laves i par, mindre grupper og fælles i klassen.</p> <p>Der udvælges en sætning fra en elevtekst, som skal have et "sprogstræk". Med det menes, at sætningen skal ændres fra at være skrevet i et hverdagsprog til at blive formuleret i et fagsprog. Hvilke sprogstræk, der er relevante, afhænger af den enkelte tekst og elevernes niveau. Et eksempel kunne være fra natur og teknologi, hvor eleverne skal beskrive en aktivitet. I eksemplet er der foretaget fire sprogstræk.</p> <p><u>Elevtekst før sprogstræk:</u> <i>Vi lavede broer af pap, ispinde og papir.</i></p>
Fra hverdagsprog til fagsprog	<p><u>Sprogstræk 1: (præcisering)</u> 4.klasse lavede broer af pap, ispinde og papir.</p>
	<p><u>Sprogstræk 2: (overbegreb)</u> 4.klasse lavede broer af forskellige materialer.</p>
	<p><u>Sprogstræk 3 (fagord)</u> 4.klasse konstruerede broer af forskellige materialer.</p>
	<p><u>Sprogstræk 4 (tilføjelse)</u> 4.klasse konstruerede broer af forskellige materialer i natur og teknologi.</p>
	<p>Denne aktivitet kan også laves omvendt, hvor eleverne arbejder med en sætning fra en fagbog og ændrer den til hverdagsprog. Det er oplagt i denne version af aktiviteten at arbejde med sætninger, der indeholder lange nominalgrupper og nominaliseringer.</p>
	<p>Læs mere om nominalgrupper og nominaliseringer på emu: <i>Sproglig udvikling - vejledning</i> https://www.emu.dk/sites/default/files/2018-11/Sproglig%20udvikling%20-%20vejledning_0.pdf</p>

Kommunikation

Aktivitet

Beskrivelse

Mål:

Kan målrette sin skrivning i forhold til teksttype med fokus på kohærens.

Læremiddel:

Fagtekst.

Aktivitet:

Saml en tekst

- Læreren klipper den tekst, der skal arbejdes med, i mindre dele. Vær opmærksom på at dele teksten, så der er klare ledetråde sprogligt og indholdsmæssigt mellem hver del.
- Hver af delene får et bogstav.
- Eleverne inddrages i mindre grupper, og hver gruppe får alle tekststykkerne.
- Gruppen diskuterer nu, hvad teksten handler om.
- Herefter samler de teksten, så den hænger sammen indholdsmæssigt og sprogligt.
- Gruppen skal begrunde den rækkefølge, de vælger, sprogligt og indholdsmæssigt.
- Lad evt. et gruppemedlem tage notater til gruppens begrundelse.
- Herefter fremlægges på klassen. Ligheder og forskelle diskuteres.
- Vær opmærksom på, at der kan være flere løsninger på opgaven.

Aktiviteten bygger på "Puslesætninger" (Gibbons, 2016, s.270)

Mål:

Kan målrette sin skrivning i forhold til teksttype med fokus på multimodalitet og kohæesion.

Læremidler:

Multimodal fagtekst, der er klippet op.

Aktivitet:

Saml en multimodal tekst

- Aktiviteten laves som ovenfor, men her er fokus på multimodalitet, og der er modeller, grafer, billeder osv. som skal pusles sammen med teksten. Gruppen skal begrunde den rækkefølge, de vælger, sprogligt og indholdsmæssigt, og de skal begrunde placeringen af de enkelte modaliteter.
 - Lad evt. et gruppemedlem tage notater til gruppens begrundelse.
 - Herefter fremlægges på klassen.
 - Ligheder og forskelle diskuteres, og modaliteternes potentiale drøftes. "Hvorfor skal den graf parres med den tekst?". Eller "hvilke informationer får vi i billedet, som vi ikke får i teksten?".
 - Vær opmærksom på, at der kan være flere løsninger på opgaven.
-

Aktivitet	Beskrivelse
	<p>Mål: Tillegne sig viden om forskellige teksttypers formål, struktur og sprog.</p> <p>Læremidler: Forskellige teksttyper inden for faget.</p> <p>Aktivitet: Forskellige fags tekster har forskellige formål. Nogle tekster vil fx informere, andre vil overbevise modtageren om noget, og andre igen vil forklare årsagssammenhænge eller instruere. De forskellige formål kommer til udtryk gennem forskellige teksttyper, tekststrukturer og sproglige mønstre.</p> <p>Vælg de teksttyper, som eleverne skal arbejde med i faget. Begynd med at læse en teksttype og tal med eleverne om teksttypens formål, struktur og sprog. Fx har en instruktion til formål at beskrive en fremgangsmåde for, hvordan man laver noget. Den er kendetegnet ved, at fremgangsmåden er beskrevet i en række trin, som skal udføres i en bestemt rækkefølge. Sprogligt består instruktionen af fx handlingsverber såsom rør, skær, mal osv., som ofte står i imperativ.</p>
Skift teksttype	<p>Skriv en instruktion sammen med eleverne i en fælles konstruktion på tavlen. Herefter kan eleverne selv skrive i samme teksttype, fx: "Sådan tegner du en ligebenet trekant".</p> <p>Se eksempler på aktiviteten her: http://sprogoggenre.dk/inspiration/at-instruere/instruktion-i-at-bruge-vinkelmaler/</p> <p>Lad herefter eleverne bearbejde instruktionen til en ny teksttype, fx en beskrivende tekst i matematik: "Hvad er en ligebenet trekant?"</p> <p>Hvis eleverne ikke har kendskab til den beskrivende teksttype, skal den stilladseres og modelleres, som forklaret ovenfor, inden eleverne går i gang med opgaven.</p> <p>Se eksempler på aktiviteten her: http://sprogoggenre.dk/inspiration/at-beskrive-informerende/maling-med-vinkelmaler/</p> <p>Tal med eleverne om teksternes forskelligheder i forhold til formål, struktur og sprog.</p> <p>På http://samfundslitteratur.dk/broen findes elevark, der kan stilladserer eleverne i arbejdet med forskellige teksttyper i fagene.</p>
Producer et læremiddel	<p>Mål: Kan målrette sin skrivning efter en modtager.</p> <p>Læremidler: Pjece, fagbog eller PowerPoint mv.</p> <p>Aktivitet I denne aktivitet er der fokus på modtagerbevidsthed.</p> <p>Eleverne skal i par eller grupper producere et læremiddel til en specifik målgruppe. Det kan fx være et matematikspil eller en pjece til elever på et yngre klassetrin. I aktiviteten kan der også være en formidlingsdel. Fx kan eleverne præsentere en fagbog om et dyr eller læse et selvskrevet eventyr.</p>

Aktivitet	Beskrivelse
Sætningsstartere	<p>Mål: Kan skrive forskellige teksttyper med brug af relevant sprog.</p> <p>Læremidler: Sætningsstartere.</p> <p>Aktivitet: Denne aktivitet kan både laves i par, grupper og fælles i klassen.</p> <p>Sætningsstartere er et stillads til skrivningen og kan være med udgangspunkt i særlige sproglige kendetegn i en teksttype, som understøtter tekstens struktur, fx i en beretning:</p> <ul style="list-style-type: none">• Først gik vi hen til...• Bagefter så vi...• Da vi havde set møllen, gik vi...• Til sidst tog vi... <p>Det kan også være forskellige sætningsstartere, der nærmere fungerer som inspiration for eleverne, fx i en informerende tekst om motion:</p> <ul style="list-style-type: none">• Der findes mange forskellige...• Der er flest drenge som...• Pigernes foretrukne idrætsgren er...• Man ved fra undersøgelser at...• Det er sundt, hvis... <p>Se: https://www.youtube.com/watch?v=EhZNe6N0prY</p>

Læremidler til kompetenceområdet Skrivning: Stavning

- Kjær, K. et al (2011). *Hvordan lærer mine elever at stave? og lad det ikke være hemmeligt for dem!* Forlaget Læs
- Schriver, H. (2018). *Greb om retskrivningsprøven*. Alinea
- Qvist, A. (2011). *Cooperative learning i dansk (Bind A) stavning på mellemtrinet*. Alinea (flere udgivelser i samme serie)

Link til mitCFU, hvor læremidler kan reserveres til gennemsyn: <http://mitCFU.dk/lnky8s8>

Læremidler til kompetenceområdet Skrivning: Tekstproduktion og Kommunikation

- Arnbak, E. (2011). *Skriv til din læser - Berettende tekster* (Bog 1). Gyldendal (flere udgivelser i samme serie)
- Blomgren, B. et al (2018). *Aktiv læsning og skrivning i overbygningen*. Dansk Psykologisk Forlag (flere udgivelser i samme serie)
- Borregaard, G. (2012). *Der findes en verden*. Dansk Lærereforening (flere udgivelser i samme serie)
- Emtoft, L. (2013). *Skriv på mange måder*. Dafolo (flere udgivelser i samme serie)
- Heinze, I. et al (2013). *Stjernestøv og guldorn*. Dansk Psykologisk Forlag
- Lieberkind, J. (2013). *Fang en fagtekst*. Dansk Lærereforening (flere udgivelser i samme serie)
- Lorentzen, L. (2016). *Okay*. Gyldendal
- Pedersen, M. (2013). *Skriv løs i 1.klasse*. Gyldendal (flere udgivelser i samme serie)
- Stjernø, E. (2018): *Skriveskud*. Gyldendal (flere udgivelser i samme serie)

Link til mitCFU, hvor læremidler kan reserveres til gennemsyn: <http://mitCFU.dk/lnky8sf>

Faglitteratur til kompetenceområdet Skrivning:

- Gibbons, P. (2016). *Styrk sproget, styrk læringen* (kapitel 5). Samfundslitteratur
- Rydén, M. (2019): *Fart på dansk - to ord fra timen*. Alinea
- Knudsen, S. et al (2017). *Kom ind i sproget* (kapitel 7). Akademisk Forlag
- Storgaard, L. (2017). *Skrivedidaktik - en vej til læring*. Literacy og Læring
- Gjelstrup, M. et al (2014). *Hvordan lærer mine elever at stave?* Forlaget Læs

Ressourcer til kompetenceområdet Skrivning:

- Emu: Sproglig udvikling – vejledning: https://www.emu.dk/sites/default/files/2018-11/Sproglig%20udvikling%20-%20vejledning_0.pdf
- Film: Klassifikation og komposition 25:15-31:20: <http://www.filmkompagniet.dk/#/den-sproglige-dimension>
- Film: Teaching learning cycle: <http://www.filmkompagniet.dk/#/genrepaedagogik-i-praksis>
- Film: Teaching learning cycle. Fase 1, 2 og 3: <http://www.filmkompagniet.dk/#/genrepaedagogik-i-praksis>
- Film og materialer fra projekt om skrivedidaktik: <https://videnomlaesning.dk/projekter/skrivedidaktik-paa-mellemtrinet/>
- Skriveforståelse:
- https://gyldendal-uddannelse.dk/products/skriveforstaelse-1-skriv-tekster-bog-51165-9788702284812?qclid=EAiaIQobChMI59WcwO_U5AIVD9myCh0RcwB2EAQYAyABEgLOefD_BwE&qclsrc=aw.ds
- Skrive- og læseunderstøttelse i Word Online: <https://www.youtube.com/watch?v=RoAhsFuA7uU&feature=youtu.be>
- Sprog og genre: <https://www.sprogoggenre.dk>
- Skriveskabeloner: <https://www.margitgade.dk/skabeloner/>

Link til mitCFU hvor faglitteratur og inspirationsmateriale til kompetenceområdet Skrivning kan reserveres til gennemsyn: <http://mitCFU.dk/lnky8sw>

